

KRAJSKÝ PAMIATKOVÝ ÚRAD KOŠICE

Hlavná 25, 040 01 Košice

Váš list: 22.02.2012

Naša značka: KE-12/226-02/1042/JJ

Vybavuje: Mgr. J. Jarkovský/ 055/ 24 55 821

Košice, dňa: 22.03.2012

ROZHODNUTIE

Krajský pamiatkový úrad Košice (ďalej len „správny orgán“) podľa § 11 odseku 1 zákona číslo 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „pamiatkový zákon“), ktorý je vecne príslušným správnym orgánom a podľa § 9 odseku 5 pamiatkového zákona je miestne príslušným správnym orgánom na úseku ochrany pamiatkového fondu a podľa § 46 zákona číslo 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“) vydáva na základe súčasného stupňa poznania kultúrno – historických hodnôt podľa § 33 odseku 2 pamiatkového zákona toto

rozhodnutie:

zámer pre reštaurovanie, predpokladaný v žiadosti navrhovateľa: spoločnosť „Štúdio J+J, s.r.o.“, Vysoká 65, 054 01 Levoča, ktorej konateľku: Ing. Arch. Magdalénu Janovskú splnomocnil vlastníci: Slovenské národné múzeum, Vajanského nábrežie 2, 810 06 Bratislava, v zastúpení: PaedDr. Rastislavom Púdelkom – Generálny riaditeľ SNM, konať vo veci vybavenia a zabezpečenia vyjadrení, rozhodnutí a stanovísk kompetentných orgánov štátnej správy, samosprávy a ďalších obnovou dotknutých orgánov, podanej dňa 22.02.2012 na správny orgán o rozhodnutie o zámere na reštaurovanie nehnuteľnej národnej kultúrnej pamiatky: **Spišský hrad** (Hrad s areálom), zapísanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR pod č. 830/1-43 (ďalej len „kultúrna pamiatka“), nachádzajúcej sa na hradnom vrchu nad obcou Spišské Podhradie, na parcele číslo 476, katastrálne územie: Žehra, podľa výpisu z listu vlastníctva č. 15, navrhovaný v projektovej dokumentácii obnovy predloženej **v rozsahu:**

1. **Názov akcie:** Rekonštrukcia Spišského hradu, **Románsky palác a západné paláce** – projektová dokumentácia pre realizáciu stavby (1 str.)
2. **Časť E** - Dokumentácia stavebných objektov, výkres č. 22, formát A4 (1 str.)
3. **Reštaurátorské práce:** Románsky palác, Spišský hrad – Interiérové a exteriérové steny, grafická schéma a spracovaná fotodokumentácia, (2 str.)
4. **Metodický prístup:** Jednotlivé pohľady na interiér hradu (3 str.)
5. **Grafická príloha:**
 - 5.1. Navrhovaný stav – JV stena interiéru, výkres formátu A3, mierka 1:75,
 - 5.2. Navrhovaný stav – JZ stena interiéru, výkres formátu A3, mierka 1:75,
 - 5.3. Navrhovaný stav – SZ stena interiéru, výkres formátu A3, mierka 1:75,
 - 5.4. Navrhovaný stav – SV stena interiéru, výkres formátu A3, mierka 1:75,
 - 5.5. Navrhovaný stav – JV stena exteriéru, výkres formátu A3, mierka 1:75,
 - 5.6. Navrhovaný stav – JZ stena exteriéru, výkres formátu A3, mierka 1:75,
 - 5.7. Navrhovaný stav – SZ stena exteriéru, výkres formátu A3, mierka 1:75,
 - 5.8. Navrhovaný stav – SV stena exteriéru, výkres formátu A3, mierka 1:75,
 - 5.9. Pôdorys: Románsky palác, navrhovaný stav – 1. NP, výkres formátu A3, mierka 1:100,
 - 5.10. Pôdorys: Románsky palác, navrhovaný stav – 2. NP, výkres formátu A3, mierka 1:100,
6. **Zameranie architektonických prvkov:**

- 6.1. Gotický arkier A/1: súčasný stav - pohľad z interiéru a exteriéru, nálezová situácia s predpokladaným reštaurátorským a konzervátorským zásahom (4 str.),
- 6.2. Okná, okenné šambrány románskeho paláca O/1 - O/5: súčasný stav - pohľad z interiéru a exteriéru, nálezová situácia s predpokladaným reštaurátorským a konzervátorským zásahom a grafickým zakreslením (5-7 str.),
- 6.3. Združené okná románskeho paláca O/6 - O/12: súčasný stav - pohľad z interiéru a exteriéru, nálezová situácia s predpokladaným reštaurátorským a konzervátorským zásahom a grafickým zakreslením (8-12 str.),
- 6.4. Okno s ostením románskeho paláca O/13: súčasný stav - pohľad z interiéru, nálezová situácia s predpokladaným reštaurátorským a konzervátorským zásahom a grafickým zakreslením (13-14 str.),
- 6.5. Renesančné okenné ostenia v 3. NP románskeho paláca O/14 - O/18: súčasný stav - pohľad z interiéru a exteriéru, nálezová situácia s predpokladaným reštaurátorským a konzervátorským zásahom (15 str.),
- 6.6. Fragmenty okien s kamennými šambránami románskeho paláca O/26 - O/27: súčasný stav - pohľad z interiéru a exteriéru, nálezová situácia s predpokladaným reštaurátorským/konzervátorským zásahom a návrhom statickej stabilizácie otvorov (16 str.),
- 6.7. Dverné, kamenné armované ostenia P/1 - P/2: súčasný stav - pohľad z interiéru a exteriéru, nálezová situácia s predpokladaným reštaurátorským/konzervátorským zásahom a grafickým zakreslením (17-19 str.),
- 6.8. Travertínové kamenné ostenia P/3 - P/4: súčasný stav - pohľad z interiéru a exteriéru, nálezová situácia s predpokladaným reštaurátorským/konzervátorským zásahom (20 str.),
- 6.9. Prevet 1.NP románskeho paláca PR/1: súčasný stav - pohľad z interiéru a exteriéru, nálezová situácia s predpokladaným reštaurátorským/konzervátorským zásahom a grafickým zakreslením (21-22 str.),
- 6.10. Prevet 2.NP románskeho paláca PR/2: súčasný stav - pohľad z interiéru a exteriéru, nálezová situácia s predpokladaným reštaurátorským/konzervátorským zásahom a grafickým zakreslením (23-24 str.),
- 6.11. Kamenné konzoly románskeho paláca K/1-K/5: súčasný stav - pohľad z interiéru a exteriéru, nálezová situácia s predpokladaným reštaurátorským a konzervátorským zásahom (25 str.),
- 6.12. Kamenné konzoly románskeho paláca K/6, K/7: súčasný stav - pohľad z interiéru a exteriéru, nálezová situácia s predpokladaným reštaurátorským a konzervátorským zásahom (26 str.),
- 6.13. Fragmenty – nálezy kamenných článkov VD/1, D/2: súčasný stav, nálezová situácia s predpokladaným reštaurátorským a konzervátorským zásahom (27 str.),
- 6.14. Fragmenty – nálezy kresieb na omietke D/4 a rytiny v omietke D/3 v ostení okien románskeho paláca: súčasný stav s predpokladaným reštaurátorským a konzervátorským zásahom (28 str.),
- 6.15. Nárožné armovania románskeho paláca R/1, R/2: súčasný stav s predpokladaným reštaurátorským a konzervátorským zásahom (29 str.),
- 6.16. Armované stredové piliere románskeho paláca R/3: súčasný stav s predpokladaným reštaurátorským a konzervátorským zásahom (30 str.),
- spracovaný spoločnosťou „Štúdio J+J, s.r.o.“, Vysoká 65, 054 01 Levoča pod autorským vedením: Ing. Arch. Magdaléna Janovská – autorizovaný architekt so špecializáciou * 0650 AA *, Ing. Arch. M. Čutková, Ing. Arch. M. Dolejší v odbornej spolupráci: Ing. Arch. R. Bučko, Ing. Arch. M. Dzurilla, Ing. V. Slowiková, na základe súčasného stupňa poznania kultúrno-historických hodnôt podľa § 33 odseku 4 pamiatkového zákona,

schvaľuje

z hľadiska záujmov, chránených pamiatkovým zákonom, a pre prípravu a realizáciu výskumných a reštaurátorských prác

určuje tieto podmienky:

A. Základnými podmienkami pre zamýšľaný zámer osobitnej obnovy - reštaurovanie románskeho paláca a západných palácov Spišského hradu sú:

1. Sanácia autentického architektonického členenia, všetkých dôležitých exteriérových prvkov, článkov a detailov (preukázaným pamiatkovým výskumom: architektonicko – historickým, reštaurátorským výskumom).
2. Fyzická záchrana originálnych historických materiálov a povrchov, všetkých primárnych nezvetraných omietkových a povrchových vrstiev, (pokiaľ budú vyššie uvedenými výskumami určené).
3. Minimalizácia a obmedzenie zásahov do autentickej hmoty originálov na najmenšiu možnú mieru.
4. Stabilizácia a konsolidácia palácov hradu, regenerácia vzhľadu architektúry, jeho objektovej skladby, výškového a priestorového usporiadania, obnovenie prvkov exteriéru a interiéru.
5. Odstránenie všetkých nevhodných, esteticky, technicky a technologicky nevyhovujúcich druhotných zásahov, existujúcich a prebiehajúcich statických deštrukcií, závažných mechanických poškodení v hmotnej a priestorovej skladbe pamiatkového objektu.
6. Reverzibilita všetkých odborných reštaurátorských zásahov a technologických postupov od hmoty originálu.
7. Náležitá a primeraná záverečná prezentácia zreštaurovaného románskeho paláca a západných palácov v kontexte Spišského hradu.

B. Príprava, zabezpečenie a realizácia predpokladaných výskumných prác a reštaurátorského výskumu je z hľadiska záujmov ochrany pamiatkového fondu prípustná pri dodržaní týchto podmienok:

1. Pri reštaurovaní exteriéru a interiéru románskeho paláca, západných palácov bude zachovaná základná štruktúra týchto objektov, budú regenerované všetky ich hlavné časti, zhodnotená architektonická hodnota, vizuálna a výtvarná celistvosť nosných konštrukcií i úprav povrchov.
2. V podrobnostiach o podmienkach o vykonávaní odborných reštaurátorských prác a o reštaurátorskej dokumentácii je potrebné postupovať podľa § 33 pamiatkového zákona a v zmysle všetkých súvisiacich právnych predpisov.
3. V prípravnej fáze reštaurovania bude nutné overiť funkčnosť statického zabezpečenia nosných konštrukcií románskeho paláca a západných palácov Spišského hradu, nakoľko otvorenie okenných otvorov z minulých stavebných etáp spôsobilo statické poruchy obvodových murív a postupnú deštrukciu kamenného muriva (viď PD obnovy - *Metodický prístup: Jednotlivé pohľady na interiér hradu*, str. 3). V danom prípade vlastník zabezpečí **vypracovanie prípravnej dokumentácie – návrh statického zabezpečenia objektu**, so statickým posúdením súčasného technického stavu murív, stanovením príčin vzniknutých statických porúch na historických stavbách hradu.
4. V nadväznosti na to vlastník kultúrnej pamiatky zabezpečí **vypracovanie prípravnej dokumentácie – návrh špeciálneho pracovného lešenia** pre realizáciu reštaurátorského výskumu, posúdenie statiky muriva a následne i pre samotné reštaurovanie. Lešenie musí byť odborne navrhnuté a montované tak, aby bolo bezpečné po stránke statickej, funkčnej a pracovnej, a aby neznečisťovalo (napríklad hrdzou) počas užívania objekty hradu, s ktorými bude v styku. Pri práci reštaurátorov nebude pritom dochádzať k horizontálnym a vertikálnym pohybom a prichybom lešenia. Pracovné plošiny a prístupy je nutné dimenzovať v takých výškach, z ktorých bude fyzicky dostupná každá časť architektonického členenia, kamenného muriva a steny s korunou, resp. umiestniť pôchodzne lávky v takých polohách, z akých budú mať reštaurátori neobmedzený a bezproblémový prístup k jednotlivým tvaroslovným prvkom i každej časti muriva. Medzeru medzi vnútorným (nechráneným) okrajom

lešenia a murivom objektu minimalizovať z dôvodu ochrany reštaurátorov pred pádom a padajúcimi predmetmi. Pre optimálny priebeh reštaurátorských prác bude pracovné lešenie vybavené potrebnými technickými zariadeniami, výtťahom, mechanizmami pre zabezpečenie stavebných materiálov do jednotlivých poschodí, prívodom vody, elektrickou energiou – upresnenie požiadaviek definuje zodpovedný reštaurátor, ktorý bude vykonávať výskum a samotné reštaurovanie. Pri práci reštaurátorov nebude dochádzať k zatekaniu technologickej vody na spodné časti murív a podlažia. Konštrukcia pracovného lešenia nebude kotvená v žiadnom dôležitom architektonickom článku, bude prekrytá bezpečnostnými ochrannými sieťami tak, aby nedošlo počas prác k ich poškodeniu.

5. V snahe chrániť vnútorný priestor paláca, muriva a klenby nad suterénom pred nepriaznivými klimatickými podmienkami, objemami zrážkovej vody a napadnutého snehu bude nutné vytvoriť provizórny strešný ochranný plášť s dostatočným plynulým odvodom zrážok do vonkajšieho prostredia.
6. Pre zabezpečenie funkčnej pracovnej plošiny je potrebné, aby lešenie postavil odborník, ktorý má požadované osvedčenie pre takúto činnosť, po predchádzajúcej konzultácii so zodpovedným reštaurátorom.
7. Počas reštaurovania budú v areáli Spišského hradu vytvorené technické zázemia pre tím reštaurátorov, vhodné plochy pre uloženie, transport a manipuláciu stavebných materiálov, pre ošetrovanie a opracovanie kamenných prvkov, rekonštrukciu a konzervovanie architektonických článkov, resp. pre vytvorenie dočasnej skládky druhotného odpadu, ktorý bude z areálu hradu okamžite odvázaný, a to v koordinácii s postupom stavebných prác na obnove.
8. Podľa § 32 odseku 10 pamiatkového zákona predloží vlastník projektovú dokumentáciu pre postavenie lešenia na posúdenie správneho orgánu pred vykonaním výskumných a reštaurátorských prác, resp. pred spracovaním výskumnej reštaurátorskej dokumentácie.
9. Podľa § 33 odseku 4 pamiatkového zákona pre prípravu a realizáciu reštaurovania bude nevyhnutné vykonať špecializované odborné reštaurátorské výskumy, nakoľko si to plánovaný reštaurátorský projekt vyžaduje.
10. V tejto súvislosti bude potrebné realizovať komplexný reštaurátorský výskum na celej ploche kamenných murív, nachádzajúcich sa v exteriéri a interiéri palácov, dokumentovať detailne všetky druhy poškodení a úbytkov a ich príčiny. V rámci reštaurátorského výskumu aplikovať deštruktívne - nedeštruktívne metódy, odobrať vzorky, nevyhnutné pre laboratórny výskum, za účelom stanovenia optimálnych technológií pre čistenie, stabilizáciu hmoty, pre rekonštrukciu chýbajúcich objemov, pre jednotlivé druhy použitého kameňa, konzerváciu povrchu, tmelenie a plombáž doplnkov a konečné zjednotenie, nanášanie a spôsob úpravy jednotlivých omietok a mált.
11. Spoločne s umelecko - historickým opisom bude v návrhu na reštaurovanie zdokumentovaný súčasný technický stav, definované všetky reštaurátorské zásahy: technológia, použitá materiálová báza. Všetky nálezové situácie reštaurátor zaznamená v konečnom vyhodnotení o výskume v písomnej a grafickej forme, ktoré doplní o podrobné fotografické zábery, dokumentujúce stav pred a počas výskumu.
12. Spôsob prezentácie kamenných článkov v hmote pôvodných murív (domodelovanie, uzatvorenie a scelenie tvaru, retuš, resp. zachovanie torzálneho stavu, prekrytie kameňa omietkou) sa bude opierať o získané relevantné poznatky, ktoré sú synteticky zhrnuté v predloženej projektovej dokumentácii Ing. arch. Magdalény Janovskej. Konečné riešenie a záverečná interpretácia architektonického diela bude známa a jasná po celkovej sumarizácii výsledkov z reštaurátorského výskumu a upresnení metodiky reštaurovania.
13. Na základe vizuálneho posúdenia správny orgán odporúča, aby časť reštaurátorských úkonov (sanácia muriva, spevnenie povrchu, stabilizácia podkladov, lokálne čistenie) bola vykonávaná súbežne s výskumnými prácami pri odstraňovaní druhotných zásahov a vrstiev z hmoty historických stavieb. Zároveň správny orgán požaduje, aby tento postup bol od začiatku podrobne dokumentovaný, písomne a fotograficky zaznamenaný do návrhu na reštaurovanie dotknutých častí.

14. Reštaurátorský výskum vykoná kvalifikovaný reštaurátor, ktorý je členom reštaurátorskej komory, a ktorý má odbornú spôsobilosť a zákonom stanovenú prax v požadovanom odbore podľa § 5 odseku 2 písmena a) zákona č. 200/1994 Z. z. o komore reštaurátorov a o výkone reštaurátorskej činnosti jej členov. V danom prípade bude za obsah reštaurátorskej dokumentácie a kvalitu vykonaných reštaurátorských prác plne zodpovedať reštaurátor, ktorého špecializácia je zameraná predovšetkým na reštaurovanie kamenných architektonických článkov, muriva a nadväzujúcich omietok a reštaurovanie kamenných sôch.
15. Návrh na reštaurovanie bude vyhotovený pre každý druh reštaurovania osobitne: pre kamennú architektúru a pre omietnuté plochy stien, nakoľko ide o rozdielne technické a technologické postupy, budú však navzájom koordinované.
16. Do návrhu na reštaurovanie zahrnúť aj návrh ochrany reštaurovaného diela pred možným znehodnotením, poškodením, znečistením, ako aj odporúčania pre vlastníka pre kvalitnú údržbu nielen samotnej kultúrnej pamiatky, ale aj okolitého prostredia.
17. Výsledky z reštaurátorského výskumu spracovať v návrhu na reštaurovanie kultúrnej pamiatky v rozsahu, stanovenom v § 5 odseku 2 vyhlášky Ministerstva kultúry SR č. 253/2010 Z. Z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „Vyhláška“).
18. Návrh na reštaurovanie bude kompletizovaný ako autorizovaný dokument v pevnej väzbe s číslovanými stranami a s predpísanou fotodokumentáciou. Súčasťou návrhu na reštaurovanie bude aj jeho elektronická verzia, ktorá musí byť obsahovo totožná s vytlačenou verziou podľa § 5 odseku 3 Vyhlášky.
19. Nakoľko celková obnova a reštaurovanie Spišského hradu predstavuje zložitý a komplexný problém, ktorý bude potrebné jednotne metodicky riešiť, vrátane syntetického zhodnotenia výsledkov architektonicko - historického, archeologického, sanačného a reštaurátorského výskumu, resp. charakter všetkých reštaurátorských úkonov si vyžaduje vysoko odborný a kvalifikovaný teamový prístup k hradnej architektúre, predloží vlastník, podľa § 5 odseku 2 písmeno i) Vyhlášky komplexne spracovanú reštaurátorskú dokumentáciu na Pamiatkový úrad SR Bratislava, a to za účelom posúdenia v Odbornej reštaurátorskej komisii. Po vyjadrení Odbornej reštaurátorskej komisie Pamiatkového úradu SR vlastník predloží návrh na reštaurovanie románskeho paláca a západných palácov Spišského hradu na správny orgán, ktorý k nemu vydá osobitné rozhodnutie podľa § 33 odseku 6 pamiatkového zákona. **Vlastník zabezpečí, aby samotné reštaurovanie sa realizovalo až po vydaní rozhodnutia k návrhu na reštaurovanie správnym orgánom.**
20. Vlastník písomne oznámi správne mu orgánu začiatok reštaurátorských výskumov a reštaurátorských prác v exteriéri a interiéri kultúrnej pamiatky, a to minimálne 7 dní vopred.
21. Ak v priebehu samotného reštaurovania dôjde k novým skutočnostiam alebo k odkrytiu nepredpokladaného nálezu, je zodpovedný reštaurátor podľa § 33 odseku 9 pamiatkového zákona povinný práce prerušiť až do vydania rozhodnutia správneho orgánu o náleze. Správny orgán rozhodne o ďalšom postupe najneskôr do troch pracovných dní od prerušenia reštaurátorských prác.
22. Vlastník bude zvolávať pravidelné kontrolné dni za účasti správneho orgánu, pri ktorom bude správny orgán informovaný o priebehu reštaurovania. Správny orgán bude v priebehu obnovy - reštaurovania kultúrnej pamiatky prizývať i členov Odbornej reštaurátorskej komisie, zriadenej pri Pamiatkovom úrade SR.
23. Vlastník kultúrnej pamiatky zabezpečí úzku spoluprácu všetkých zainteresovaných odborníkov, ktorí sa budú spolupodieľať na príprave a realizácii záchranného projektu. Všetka stavebná činnosť a všetky reštaurátorské, rekonštrukčné, umelecko - remeselné a konzervátorské práce budú koordinované vlastníkom i kvalifikovaným reštaurátorom, aby nedochádzalo počas celej akcie k zhoršovaniu stavebno - technického stavu a k nežiaducim technologickým prestojom.
24. Štátny pamiatkový dohľad na úseku ochrany pamiatkového fondu bude vykonávať zamestnanec správneho orgánu podľa § 33 odseku 8 pamiatkového zákona.

Pri obnove a reštaurovaní kultúrnej pamiatky je **vlastník**: Slovenské národné múzeum, Vajanského nábrežie 2, 810 06 Bratislava **p o v i n n ý** :

- podľa § 32 odseku 10 pamiatkového zákona **predložiť** správnemu orgánu na posúdenie každý stupeň **prípravnej dokumentácie obnovy v danom rozsahu**:
 1. návrh statického zabezpečenia románskeho paláca a západných palácov so statickým posúdením súčasného technického stavu a príčinami vzniknutých statických porúch,
 2. návrh pracovného lešenia pre reštaurátorov, obsahujúci konštrukčnú analýzu a postup posúdenia statického návrhu lešenia.
- podľa § 33 odseku 6 pamiatkového zákona predložiť každú reštaurátorskú dokumentáciu na schválenie správneho orgánu,
- po skončení reštaurovania kultúrnej pamiatky je **vlastník** povinný odovzdať bezplatne do 60 dní správneho orgánu jedno vyhotovenie záverečnej dokumentácie vykonaných reštaurátorských prác podľa § 33 odseku 10 pamiatkového zákona. Dokumentáciu vykonaných prác vypracúva a za jej obsah v súlade so skutočnosťou zodpovedá reštaurátor, ktorý vykonal reštaurovanie.

Rozhodnutie po uplynutí troch rokov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti stráca platnosť, ak v tejto lehote nebol vykonaný úkon, na ktorý sa vzťahuje.

Odôvodnenie :

Navrhovateľ: spoločnosť „Štúdio J+J, s. r. o.“, Vysoká 65, 054 01 Levoča, podal dňa 22.02.2012 na správny orgán žiadosť o vydanie rozhodnutia o zámere na reštaurovanie kultúrnej pamiatky: **Spišský hrad** (Hrad s areálom), zapísanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR pod č. 830/1-43, nachádzajúcej sa na hradnom vrchu nad obcou Spišské Podhradie, na parcele číslo 476, katastrálne územie: Žehra, podľa výpisu z listu vlastníctva č. 15, po predchádzajúcom písomnom splnomocnení vlastníka: Slovenské národné múzeum, Vajanského nábrežie 2, 810 06 Bratislava, v zastúpení: PaedDr. Rastislavom Púdelkom – Generálny riaditeľ SNM. V prílohe žiadosti navrhovateľa boli predložené potrebné identifikačné a majetkovoprávne údaje o kultúrnej pamiatke: kópia z výpisu z listu vlastníctva, kópia katastrálnej mapy, splnomocnenie od vlastníka objektu a spracovaná časť E projektovej dokumentácie obnovy pre realizáciu stavby: „*Rekonštrukcia Spišského hradu, Románsky palác a západné paláce*“.

Správny orgán posúdil obsah podania z hľadiska záujmov, chránených pamiatkovým zákonom. Súčasne preskúmal staršie písomné materiály, archívnu dokumentáciu, odborné stanoviská správneho orgánu, ktoré priamo súvisia so zamýšľaným reštaurovaním predmetných častí a objektov hradu. Na základe týchto dokumentov správny orgán zistil, že pre navrhovanú etapizáciu prípravy a realizácie komplexnej obnovy kultúrnej pamiatky bola vlastníkovi uložená povinnosť zabezpečiť vypracovanie projektovej dokumentácie pre každú etapu osobitne. Ďalej správny orgán stanovil, aby k jednotlivým etapám a stupňom projektovej dokumentácie bol vo vytypovaných lokalitách kultúrnej pamiatky realizovaný pamiatkový archeologický, resp. doplnkový architektonicko - historický a reštaurátorský výskum. Vlastník, resp. správca predmetnej NKP (Slovenské národné múzeum - Spišské múzeum v Levoči) pre adekvátnu obnovu jednotlivých palácov Spišského hradu zabezpečil vykonanie pamiatkového: architektonicko - historického výskumu, ktorý správny orgán po vyhodnotení poznatkov a posúdení odborného stanoviska Pamiatkového úradu SR odsúhlasil v záväznom stanovisku, vydanom dňa 31.07.2009, značka: KE-09/894-2/4465/MA. Na základe preukázaných nových poznatkov z pamiatkového výskumu bola vyhotovená projektová dokumentácia obnovy kultúrnej pamiatky, ktorú spracovala: spoločnosť „Štúdio J+J, s.r.o.“, Vysoká 65, 054 01 Levoča, autorsky vedená: Ing. arch. Magdaléna Janovská – autorizovaný architekt so špecializáciou * 0650 AA *, Ing. Arch. M. Čutková, Ing. Arch. M. Dolejší v odbornej spolupráci: Ing. Arch. R. Bučko, Ing. Arch. M. Dzurilla, Ing. V.

Slowiková. K navrhovaným koncepčným riešeniam obnovy kultúrnej pamiatky správny orgán vydal dňa 30.06.2011, značka: KE-11/748-03/3141/ZD súhlasné záväzné stanovisko.

Zo získaných informácií, známych správne mu orgánu z jeho činnosti, po objektívnom a dôkladnom posúdení predloženej projektovej dokumentácie správny orgán rozhodol o možnosti sanovať, konsolidovať a obnoviť exteriér a interiér hradných palácov v zmysle predloženého zámeru na reštaurovanie vlastníka a predpokladaného metodického prístupu navrhovateľa. V tejto súvislosti správny orgán uložil vlastníkovi zásadné podmienky, ktoré budú metodickým podkladom pre prípravu a realizáciu reštaurovania.

Spišský hrad patrí k najvýznamnejším a najväčším predstaviteľom hradobnej architektúry na Slovensku. Je reprezentatívnou kultúrnou pamiatkou, ktorá bola pre svoju unikátnosť vybraná organizáciou UNESCO a prijatá do Zoznamu Svetového dedičstva. Hradný komplex so súborom historických stavieb je nositeľom výnimočnej historickej informácie a príkladom nesmiernej hodnoty s jasne čitateľným stavebným vývojom slohových etáp. Z uvedených dôvodov si obnova časti Spišského hradu - románskeho paláca a západných palácov vyžaduje vysoko profesionálny prístup zainteresovaných odborníkov a kvalifikovaný odborný zákrok zo strany reštaurátorov. V danom prípade pôjde o zložitý reštaurátorský proces, v priebehu ktorého bude potrebné vykonať náročné technické a technologické operácie. Reštaurátor bude musieť preskúmať a diagnostikovať technický stav pamiatkových objektov, nezávisle vyhodnotiť nové poznatky zo spracovaného pamiatkového výskumu a projektovej dokumentácie obnovy, názorovo konfrontovať novú kvalitu informácií projektanta - výskumníka s vlastnými poznatkami a laboratórne vyhodnotenými vzorkami. Overená analýza a komplexný pohľad na skúmané architektonické dielo prispeje k správnej voľbe reštaurátorského zásahu a k skvalitneniu ochrany o kultúrnu pamiatku. Preto správny orgán stanovil vlastníkovi podmienku, aby reštaurátorský výskum vykonal a samotné reštaurovanie odborne riadil kvalifikovaný reštaurátor, ktorý má oprávnenie vykonávať takýto výskum, ktorý je zapísaný v zozname reštaurátorov, vedenom reštaurátorskou komorou, a ktorý má odbornú spôsobilosť a zákonom stanovenú prax v požadovanom odbore - reštaurovanie nástennej maľby, historickej omietky a muriva, podľa § 5 odseku 2 písmena a) zákona č. 200/1994 Z. z. o komore reštaurátorov a o výkone reštaurátorskej činnosti jej členov. Miera všetkých reštaurátorských zásahov do autenticity kultúrnej pamiatky bude korigovaná a prispôbovaná v nadväznosti na zistené nové skutočnosti počas reštaurátorského procesu. Cieľom reštaurátorského zásahu podľa autorov projektovej dokumentácie je: *„prezentovať interiér v dochovanom stave, t.j. stabilizovať konštrukcie, otvorené sondy a povrchy (omietky) do tej miery, aby bola predĺžená ich životnosť a zabránilo sa ich ďalšiemu poškodzovaniu, bez vloženia stropných konštrukcií, reštaurátorským spôsobom konzervovania originálu. Omietky nebudú dopĺňané. Škárovanie murív bude realizované iba do potrebnej miery z pohľadu statiky. Celkovo sa očakáva reštaurátorské scelenie stien (vrátane ník, otvorov) a ich prezentácia vo forme maximálnej autenticity, zachovanie originálov ne mieste, v obmedzenej miere rekonštrukcií (prípustnými iba zo statických dôvodov)“* Navrhnutý metodický prístup vychádza *„z potreby priznať jednotlivé slohové obdobia tak, ako sa postupne podpísali na stavebnom vývoji objektu. V prípade, že situácia neumožňuje zachovať všetky otvory, dostáva prednosť primárny románsky otvor. Jeho výsledná prezentácia bude výsledkom zistení pokračujúcich pamiatkových a statických prieskumov.“* Správny orgán s uvedeným plne súhlasí.

V prílohe žiadosti predložený materiál tvorí elaborát v rozsahu 30 strán, ktorého súčasťou je grafická dokumentácia v príslušných mierkach s vypracovanou fotogrametriou, do ktorej boli zakreslené požadované zásahy, lokality a forma prezentácie nálezových situácií v exteriéri a interiéri hradných palácov. Jednotlivé vizualizácie podrobne dokumentujú stav dochovaných murív v rôznych pozíciách a pohľadoch, identifikujú hmotnú štruktúru stien, kamenný materiál, historické vrstvy, graficky vyznačujú sekundárne vložené kamenné prvky, mladšie murivá a novodobé zásahy. Z hľadiska proporcie a tvaru presne špecifikujú jednotlivé okenné otvory v rámci podlaží románskeho paláca, definujú typy historických okien, ktoré boli vložené do kamenných ostien, poukazujú na rôzne formy uplatnenia kamenných tvaroslovných prvkov (vystupujúce konzoly, záklenky, hlavice a stĺpiky združených okien, oblúky, prevety atď.), ako aj spôsob úpravy kamenného armovania na nárožiach

fasády. Výkresová časť je doplnená rozsiahlou fotografickou prílohou, zobrazujúcou detailné pohľady na nálezové situácie počas vykonávaného pamiatkového výskumu. Fotografické výseky detailne zachytávajú súčasný stav architektonického členenia a tvaroslovných prvkov, vrstvené dobové zásahy a stavebné zmeny, ktoré nastali v rámci slohového vývoja Spišského hradu. Zároveň každý grafický list obsahuje predpokladaný reštaurátorský a konzervátorský zásah, ktorý bude odborným návodom pre nastolenie celkovej koncepcie reštaurovania a východiskom pre výkon správneho orgánu na úseku ochrany pamiatkového fondu.

Správny orgán považuje zosumarizované a overené poznatky z výskumu za precízne a prehľadne spracované. Definovanie pamiatkových hodnôt a ochrany kultúrnej pamiatky je v predloženom materiáli v dostatočnej miere a kvalite vysvetlené. Pri reštaurovaní exteriéru a interiéru románskeho paláca, západných palácov bude sanovaná základná štruktúra týchto objektov, budú regenerované všetky ich súčasti. Pre naplnenie zamýšľaného zámeru obnovy predpísal správny orgán podľa § 33 odseku 4 pamiatkového zákona realizovať reštaurátorský výskum a na jeho základe spracovať návrh na reštaurovanie tých častí kultúrnej pamiatky, ktoré sú osobitne označené v návrhu ochrany, obnovy a prezentácie kultúrnej pamiatky pamiatkového výskumu: architektonicko - historického. Správny orgán určil, aby návrh na reštaurovanie vypracoval a za jeho obsah zodpovedal reštaurátor, ktorého špecializácia je zameraná na reštaurovanie kamenných sôch, architektonických článkov, muriva a nadväzujúcich omietok, podľa osobitného predpisu (zákon NR SR č. 200/1994 Z. z. o Komore reštaurátorov a o výkone reštaurátorskej činnosti jej členov). Návrh na reštaurovanie bude vyhotovený pre každý druh reštaurovania osobitne: pre kamennú architektúru a pre omietnuté plochy stien, nakoľko ide o rozdielne technické a technologické postupy. Do návrhu na reštaurovanie správny orgán požaduje zahrnúť návrh ochrany reštaurovaného diela pred možným znehodnotením, poškodením, znečistením, ako aj odporúčania pre vlastníka pre kvalitnú údržbu nielen samotnej kultúrnej pamiatky, ale aj okolitého prostredia. Návrh na reštaurovanie vlastníka odovzdá ako autorizovaný dokument v pevnej väzbe s číslovanými stranami a s predpísanou fotodokumentáciou. Súčasťou návrhu na reštaurovanie bude aj jeho elektronická verzia, ktorá musí byť obsahovo totožná s vytlačenou verziou podľa § 5 odseku 3 Vyhlášky.

Keďže obnova a reštaurovanie predstavuje komplexný problém, ktorý bude potrebné jednotne metodicky riešiť, vrátane syntetického zhodnotenia výsledkov architektonicko - historického, archeologického, sanačného a reštaurátorského výskumu, uložil správny orgán vlastníkovi podmienku, aby predložil návrh na reštaurovanie na Pamiatkový úrad SR Bratislava, aby k nemu Odborná reštaurátorská komisia vydala odborné stanovisko. Podľa § 33 odseku 6 pamiatkového zákona vlastník následne na to predloží návrh na reštaurovanie aj na správny orgán, ktorý vydá k tomuto dokumentu osobitné rozhodnutie. V tejto súvislosti správny orgán žiada vlastníka, aby samotné reštaurovanie bolo realizované až po odsúhlasení - vydaní rozhodnutia o návrhu na reštaurovanie.

Správny orgán predpísal vlastníkovi ďalšie rámcové podmienky pre vykonanie obnovy kultúrnej pamiatky. Predovšetkým je nevyhnutné v prípravnej fáze obnovy overiť funkčnosť statického zabezpečenia nosných konštrukcií románskeho paláca a západných palácov Spišského hradu, nakoľko otvorenie okenných otvorov z minulých stavebných etáp podľa predloženého projektu spôsobilo statické poruchy obvodových murív a postupnú deštrukciu kamenného muriva. V prípade preukázania spomínaných deštrukcií bude nutné spracovať prípravné dokumentácie, ktoré sú pre záchranný proces veľmi dôležité a kľúčové – 1. návrh statického zabezpečenia a posúdenia objektu 2. projekt - návrh pracovného bezpečnostného lešenia pre posúdenie statiky muriva, pre realizáciu statického zabezpečenia muriva a pre realizáciu reštaurátorského výskumu. Podľa § 32 odseku 10 pamiatkového zákona spracované prípravné dokumentácie vlastník predloží na posúdenie správnomu orgánu pred vykonaním výskumných a reštaurátorských prác, resp. pred vypracovaním výskumnej reštaurátorskej dokumentácie.

Správny orgán uložil vlastníkovi nehnuteľnosti písomne oznámiť začiatok reštaurátorského výskumu na kultúrnej pamiatke minimálne 7 dní vopred. V priebehu samotného reštaurovania zaviazal vlastníka zvolávať pravidelné kontrolné dni, na ktorých bude správny orgán informovaný o priebehu reštaurovania. Ak v priebehu samotného

reštaurovania dôjde k novým skutočnostiam alebo k odkrytiu nepredpokladaného nález, správny orgán uložil reštaurátorovi práce prerušiť, podľa § 33 odseku 9 pamiatkového zákona. V zmysle príslušného zákona správny orgán rozhodne o ďalšom postupe najneskôr do troch pracovných dní od prerušenia reštaurátorských prác.

V zmysle ustanovenia § 33 odseku 3 pamiatkového zákona správny orgán preskúmal predložený zámer reštaurovania časti kultúrnej pamiatky, a pretože nezistil dôvody, pre ktoré by odoprel udelenie súhlasu, schválil zámer reštaurovania časti kultúrnej pamiatky a pre zabezpečenie jej ochrany stanovil podmienky pre spracovanie prípravnej, výskumnej a reštaurátorskej dokumentácie a uložil i určité povinnosti vlastníkovi, špecifikované vo výroku, ktoré je povinný vlastník splniť.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu je možné podať odvolanie v lehote 15 dní od jeho doručenia prostredníctvom Krajského pamiatkového úradu v Košiciach na Pamiatkový úrad Slovenskej republiky v Bratislave. Toto rozhodnutie je možné preskúmať súdom až po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov.

Ing. Kristína Markušová
riaditeľka

Krajského pamiatkového úradu Košice

Rozhodnutie sa doručuje :

1. Slovenské národné múzeum, Vajanského nábrežie 2, 810 06 Bratislava
2. SNM – Spišské múzeum, Námestie Majstra Pavla č. 40, P.O.Box 70, 054 01 Levoča
3. Štúdio J+J, s. r. o., Vysoká 65, 054 01 Levoča

Na vedomie :

3. Mesto Spišské Vlachy – stavebný úrad, SNP č. 34, 053 61 Spišské Vlachy
4. Krajský pamiatkový úrad v Košiciach, na založenie do spisu.